

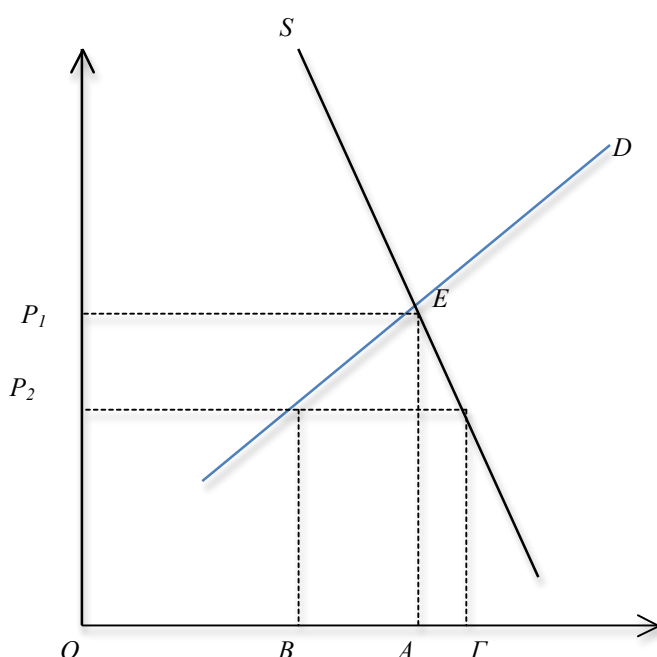
Διεθνές εμπόριο-1

Το διεθνές εμπόριο συμβάλλει στην καλύτερη αξιοποίηση των παραγωγικών πόρων της ανθρωπότητας γιατί ελαχιστοποιεί το κόστος παραγωγής της συνολικής προσφοράς αγαθών και υπηρεσιών που διακινείται διεθνώς. Και αυτό επιτυγχάνεται με τη δυνατότητα που παρέχει το διεθνές εμπόριο στις διάφορες χώρες να εξειδικευθούν στην παραγωγή των προϊόντων εκείνων που παράγουν σε χαμηλότερο κόστος.

Μικροοικονομική προσέγγιση:

η επίδραση του εμπορίου στην παραγωγή και στην κατανάλωση ενός συγκεκριμένου προϊόντος

Σχήμα 1: Ζήτηση και προσφορά ενός προϊόντος στην εγχώρια οικονομία (κλειστή οικονομία)

E: σημείο ισορροπίας εγχώριας ζήτησης και προσφοράς

OP₁: τιμή προϊόντος

OA: ζητούμενη ποσότητα

Έστω ότι OP₂ η τιμή του προϊόντος στη διεθνή αγορά (ανοικτή οικονομία) < OP₁

Στην περίπτωση που δεν υπάρχουν δασμολογικά εμπόδια, οι επιδράσεις του εμπορίου είναι:

Παραγωγική επίδραση: μείωση της εγχώριας παραγωγής σε ΟΒ επειδή αποκλείονται ορισμένοι οριακοί παραγωγοί

Καταναλωτική επίδραση: αύξηση της ζητούμενης ποσότητας σε ΟΓ

ΒΓ: εισάγεται από το εξωτερικό + τιμή OP_2 χαμηλότερη: οπότε καταναλωτής κερδισμένος από το εμπόριο

Εξειδίκευση και απόλυτο πλεονέκτημα

Διεθνής αγορά: επιτυγχάνεται καταμερισμός της εργασίας διεθνώς και εξειδίκευση των παραγωγικών μονάδων στην παραγωγή ορισμένων προϊόντων που ανταλλάσσονται με προϊόντα άλλων χωρών σε τιμές που καθορίζονται στην αγορά. Στο μέτρο που η εξειδίκευση αυξάνει την αποδοτικότητα στην παραγωγή, η αγορά επιτρέπει βελτιώσεις τόσο στη ζήτηση όσο και στην προσφορά.

Adam Smith: «Μια Έρευνα στη Φύση και τα Αίτια του Πλούτου των Εθνών» (1776): γιατί η εξειδίκευση οδηγεί σε αύξηση της παραγωγικότητας. Η εξειδίκευση, και ο καταμερισμός των έργων είναι αναγκαίος όρος για την αύξηση της παραγωγής. Η εξειδίκευση, όμως, εξαρτάται από το μέγεθος της αγοράς. Η παραγωγή, εφόσον αποβλέπει στην αγορά και όχι στην ικανοποίηση αναγκών του παραγωγού, εξαρτάται αποκλειστικά από την αγορά, δηλαδή από την υπάρχουσα ζήτηση του προϊόντος του παραγωγού, ο οποίος θα σπεύσει να την ικανοποιήσει στην ανάλογη κάθε φορά τιμή. Ο συλλογισμός του Adam Smith μπορεί, επομένως, να συνοψιστεί ως εξής: Εφόσον η αύξηση της παραγωγής εξαρτάται από την εξειδίκευση και η εξειδίκευση από την αγορά, έπεται ότι η διεύρυνση της αγοράς, εγχώρια και διεθνώς, είναι απαραίτητη (θεωρία του απόλυτου πλεονεκτήματος). Λέμε ότι μία χώρα έχει το απόλυτο πλεονέκτημα σε ένα προϊόν όταν έχει το χαμηλότερο απόλυτο κόστος παραγωγής για το προϊόν αυτό, γεγονός που της δίνει το πλεονέκτημα έναντι άλλων χωρών να εξαγάγει το προϊόν

Εξειδίκευση και συγκριτικό πλεονέκτημα

Ricardo: "Οι Αρχές Πολιτικής Οικονομίας και Φορολογίας", 1817: θεωρία του συγκριτικού πλεονεκτήματος: η εξειδίκευση στην παραγωγή δικαιολογείται ακόμη και αν δεν υπάρχει απόλυτο, αλλά μόνο συγκριτικό πλεονέκτημα. Δηλαδή, εάν ένας παραγωγός παράγει δυο προϊόντα, α και β σε κόστος χαμηλότερο από ότι ο μόνος άλλος παραγωγός, ο πρώτος θα πρέπει να περιοριστεί στην παραγωγή του προϊόντος που έχει συγκριτικό πλεονέκτημα έναντι του άλλου, δηλαδή μεταξύ των

δύο προϊόντων θα διαλέξει εκείνο του οποίου το κόστος είναι μικρότερο κλάσμα του κόστους του άλλου παραγωγού. Εάν το κόστος του προϊόντος α για τον πρώτο παραγωγό είναι το $1/2$ του κόστους που στοιχίζει στο δεύτερο παραγωγό, ενώ το κόστος του β είναι ίσο με τα $3/4$ του κόστους του δεύτερου παραγωγού, τότε ο πρώτος παραγωγός θα πρέπει να εξειδικευθεί στο προϊόν α , όπου έχει και το συγκριτικό πλεονέκτημα. Κατ' αναλογία, ο δεύτερος παραγωγός έχει συγκριτικό πλεονέκτημα στο προϊόν β .

Σχετικό Κόστος και ο Λόγος Ανταλλαγής των προϊόντων

Ricardo: Έστω ότι το κόστος παραγωγής εκφράζεται σε μονάδες εργασίας και ότι έχουμε δύο μόνο χώρες, A και B, που παράγουν δύο προϊόντα, κρασί και ύφασμα. Τα δύο προϊόντα παράγονται και καταναλώνονται εγχωρίως (χωρίς εμπόριο μεταξύ των δύο χωρών) κάτω από τις εξής συνθήκες κόστους:

Χώρες	Κόστος παραγωγής σε ώρες εργασίας κατά μονάδα:		Εγχώριες σχέσεις ανταλλαγής:
	Κρασιού (K)	Υφάσματος (Y)	Κρασί / ύφασμα
A	3	6	2:1
B	6	6	1:1
Συγκριτικό κόστος	1:2	1:1	

Χώρα A: θα πρέπει να συγκεντρώσει τις προσπάθειες της στην παραγωγή κρασιού και να εγκαταλείψει την παραγωγή υφάσματος. Και αυτό γιατί μπορεί να ωφεληθεί από την αποτελεσματικότερη χρησιμοποίηση των συντελεστών στην παραγωγή κρασιού και να εισάγει ύφασμα από τη χώρα B. Το συγκριτικό πλεονέκτημα της χώρας A έγκειται στο ότι το κατά μονάδα κόστος του κρασιού είναι το μισό από αυτό της χώρας B, ενώ το κόστος υφάσματος είναι, το ίδιο στις δύο χώρες. Με την ίδια λογική, η χώρα B έχει συγκριτικό πλεονέκτημα στην παραγωγή υφάσματος, γιατί το κατά μονάδα κόστος του υφάσματος είναι συγκριτικά φθηνότερο από το κόστος του κρασιού, που είναι δύο φορές μεγαλύτερο σε σύγκριση με αυτό της χώρας A.

Για να διαπιστώσουμε ότι υπάρχει βάση για εμπόριο μεταξύ των δύο χωρών, ας δούμε τώρα πως θα διαμορφωθεί η σχέση ανταλλαγής ανάμεσα στο ύφασμα και το κρασί, μετά την έναρξη του εμπορίου μεταξύ των δύο χωρών. Ο κοινός αυτός

λόγος ανταλλαγής μεταξύ κρασιού και υφάσματος είναι οι όροι τον εμπορίου μεταξύ των δύο χωρών, που εξασφαλίζουν την εξισορρόπηση της προσφοράς και της ζήτησης των δύο προϊόντων. Η χώρα Α, που έχει εξειδικευθεί στην παραγωγή κρασιού, θα το προσφέρει για εξαγωγή μόνο σε αναλογία μικρότερη από 2 κρασί/1 ύφασμα, δηλαδή μόνο όταν παίρνει για κάθε δυο μονάδες κρασιού περισσότερο από μία μονάδα ύφασμα. Εξάλλου, η χώρα Β θα επιδιώξει ένα λόγο ανταλλαγής των προϊόντων μεγαλύτερο από τη σχέση: 1 κρασί/1 ύφασμα, δηλαδή θα πραγματοποιηθεί ανταλλαγή μόνο αν για κάθε μονάδα υφάσματος μπορεί να παίρνει περισσότερο από μία μονάδα κρασί.

Βλέπουμε, λοιπόν, ότι ο κοινός λόγος ανταλλαγής των προϊόντων προσδιορίζεται από τους εγχώριους λόγους ανταλλαγής της τελευταίας στήλης του παραπάνω Πίνακα. Μπορεί π.χ. να έχουμε κοινό λόγο ανταλλαγής:

1,5 κρασί/1 ύφασμα

Ο παραπάνω λόγος ανταλλαγής των προϊόντων μεταξύ των δύο χωρών ή οι όροι τον εμπορίου εισαγωγών - εξαγωγών είναι ικανοποιητικός και για τις δύο χώρες.

Γεωμετρική απεικόνιση της αρχής του συγκριτικού πλεονεκτήματος

Το κόστος ενός αγαθού εκφράζεται σε ποσότητες άλλων αγαθών, που μπορούν να παραχθούν με την ίδια ποσότητα παραγωγικών πόρων. Το κόστος, λοιπόν, ενός αγαθού είναι η παραγωγή άλλων αγαθών που δεν πραγματοποιούνται λόγω της μη διαθεσιμότητας των απαιτούμενων για την παραγωγή τους παραγωγικών πόρων που χρησιμοποιήθηκαν για την παραγωγή του εν λόγω αγαθού (οι παραγωγικοί πόροι μπορούν να περιλαμβάνουν και άλλους συντελεστές, εκτός από την εργασία).

Πλήρης εξειδίκευση με σταθερό κόστος παραγωγής: ένα παράδειγμα

Η Κλειστή Οικονομία

Προϋποθέσεις: α) υπάρχουν δυο μόνο χώρες, Α και Β, β) υπάρχουν δύο αγαθά, τρόφιμα και ύφασμα, γ) το κατά μονάδα κόστος παραγωγής είναι σταθερό, δ) είναι αδύνατη η μετακίνηση των συντελεστών από χώρα σε χώρα, ε) οι τιμές διαμορφώνονται σε συνθήκες πλήρους ανταγωνισμού και στ) υπάρχει πλήρης απασχόληση στις δύο χώρες.

Ας δούμε καθεμιά από τις δύο αυτές χώρες πριν και μετά την διεξαγωγή εμπορίου ανάμεσα τους. Ο πραγματικός λόγος ανταλλαγής τροφής και υφάσματος στην Α

είναι 1:3. Αυτό σημαίνει, η Α μπορεί να μετατρέψει 1 μονάδα τροφής σε 3 μονάδες υφάσματος ή καλύτερα, για να παραγάγει 3 μονάδες υφάσματος πρέπει να παραιτηθεί από την παραγωγή 1 μονάδας τροφής, ή ότι η μονάδα τροφής είναι 3 φορές ακριβότερη από τη μονάδα υφάσματος.

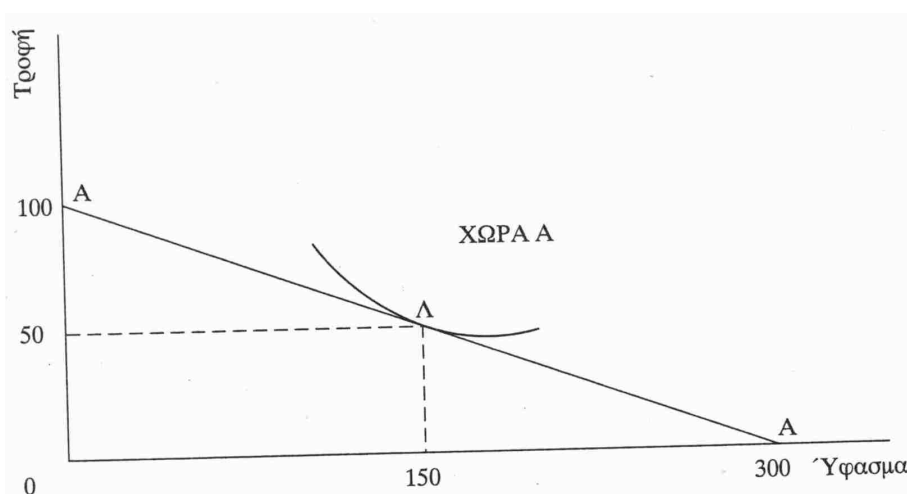
Πίνακας 1: Παραγωγική ικανότητα της Α

Συντελεστής μετατρεψιμότητας 1:3

Δυνατοί συνδυασμοί	Α	Β	Γ	Δ	Ε	Ζ	Λ
Τροφή (εκατ. Μονάδες)	100	90	80	70	60	50	0
Ύφασμα (εκατ. Μονάδες)	0	30	60	90	120	150	300

Η Α, δηλαδή, μπορεί να παράγει, διαθέτοντας όλους τους παραγωγικούς συντελεστές της και με συντελεστή μετατρεψιμότητας 1:3, εκατό εκατομμύρια μονάδες τροφής ή 300 εκατ. μονάδες υφάσματος ή να επιτύχει τους ενδιάμεσους παραγωγικούς συνδυασμούς. Ας υποθέσουμε ότι επιλέγεται τελικά, μέσα από τη λειτουργία του μηχανισμού των τιμών και της προτίμησης των ατόμων, ο συνδυασμός παραγωγής και κατανάλωσης 50 εκατ. μονάδων τροφής και 150 εκατ. μονάδων υφάσματος. Αυτό σημαίνει ότι, αν μπορούμε να φανταστούμε μια καμπύλη αδιαφορίας συνολικής κατανάλωσης, που να εκφράζει τις προτιμήσεις του καταναλωτικού κοινού της Α για τα δύο αγαθά, θα πρέπει η καμπύλη αυτή στο Σχήμα 2 να εφάπτεται με την ΑΑ στο σημείο Λ, όπου παράγονται και καταναλώνονται 50 εκατ. μονάδες τροφής και 150 εκατ. μονάδες υφάσματος.

Σχήμα 2

Ας εξετάσουμε τώρα και την απομονωμένη κλειστή οικονομία της Β. Εδώ θα υποθέσουμε ότι ο πραγματικός λόγος ανταλλαγής τροφής προς ύφασμα είναι 1:0,5. Αυτό σημαίνει ότι η Β θα πρέπει να παραιτηθεί από την παραγωγή 10 μονάδων τροφής, αν θέλει να παραγάγει 5 ακόμη μονάδες υφάσματος ή ότι η μονάδα του υφάσματος είναι 2 φορές ακριβότερη από τη μονάδα τροφής. Σύμφωνα επίσης, με την υπόθεση ότι ο συντελεστής μετατρεψιμότητας είναι σταθερός και η Β μπορεί, αν διαθέσει όλες τις παραγωγικές δυνάμεις της, να παράγει 200 εκατ. μονάδες τροφής, μπορούμε να καταστρώσουμε τον πίνακα παραγωγικής ικανότητας της χώρας αυτής.

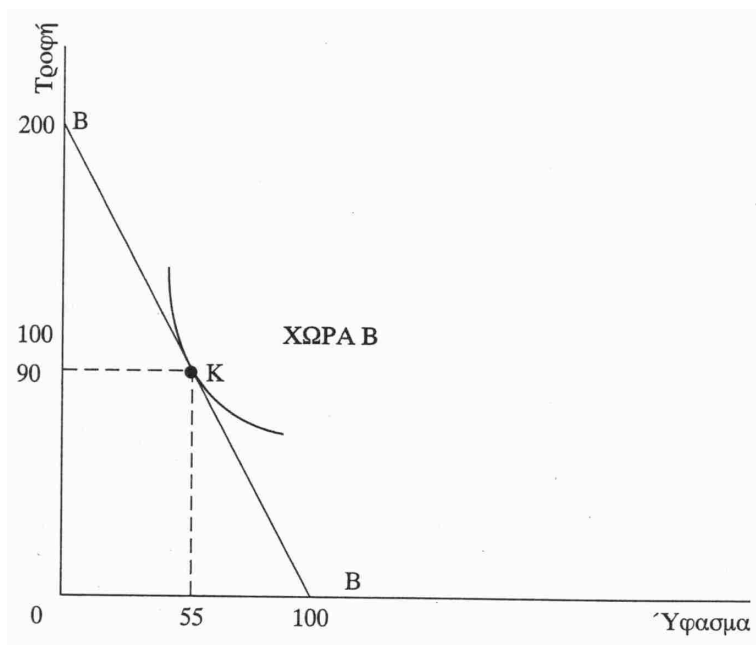
Πίνακας 2: Παραγωγική Ικανότητα της Β

Συντελεστής μετατρεψιμότητας 1:0,5

Δυνατοί συνδυασμοί	Α'	Β'	Γ'	Δ'	Ε'
Τροφή (εκατ. Μονάδες)	200	100			0
Ύφασμα (εκατ. Μονάδες)	0	50			100

Ας υποθέσουμε ότι η καμπύλη αδιαφορίας της συνολικής κατανάλωσης της Β εφάπτεται με την καμπύλη αδιαφορίας παραγωγής ΒΒ (που είναι και εδώ ευθεία, δεδομένου ότι ο συντελεστής μετατρεψιμότητας είναι σταθερός) στο σημείο Κ, πράγμα που σημαίνει ότι η Β παράγει και καταναλώνει 90 εκατ. μονάδες τροφής και 55 εκατ. μονάδες υφάσματος (σχήμα 3).

Σχήμα 3

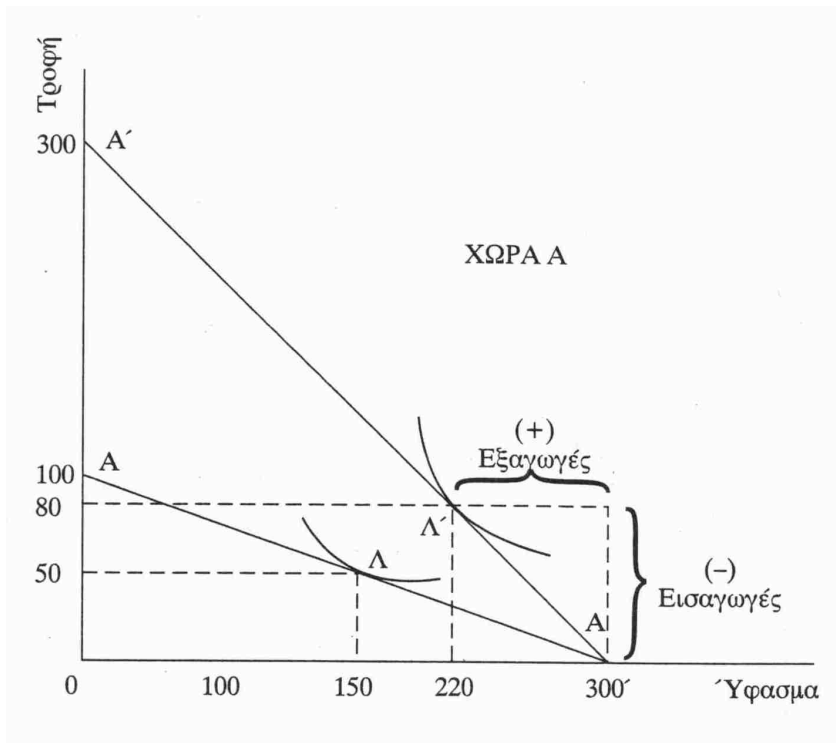
Η Ανοικτή Οικονομία

Εμπορική ανταλλαγή ανάμεσα στις δυο περιοχές:

Η Β θα εξειδικευθεί πλήρως στην παραγωγή τροφής και η Α στην παραγωγή υφάσματος.

Αν για το παράδειγμα μας δεχθούμε ότι ο λόγος ανταλλαγής μεταξύ των δυο χωρών θα είναι 1:1, δηλαδή 1 μονάδα τροφής θα ανταλλάσσεται με 1 μονάδα υφάσματος, ας δούμε ποιες μεταβολές θα πρέπει να σημειωθούν. Όπως φαίνεται στο Σχήμα 4, η καμπύλη της παραγωγικής ικανότητας της Α μετατοπίστηκε προς τα δεξιά (AA'), πράγμα που μεταφράζεται σε αύξηση της παραγωγής. Πράγματι, η Α διαθέτοντας τους παραγωγικούς συντελεστές της στην παραγωγή υφάσματος μόνο θα παράγει 300 εκατ. μονάδες υφάσματος. Μέρος από τις μονάδες αυτές μπορεί να ανταλλάξει με τροφή, σύμφωνα με τη σχέση ανταλλαγής 1:1, για την ικανοποίηση της κατανάλωσης της. Έτσι, η καμπύλη αδιαφορίας κατανάλωσης μετατοπίστηκε προς τα δεξιά και το σημείο επαφής Α μετατοπίστηκε στο Α', πράγμα που σημαίνει ότι, σύμφωνα με τη νέα σχέση 1:1 η Α καταναλώνει τώρα 220 εκατ. μονάδες υφάσματος και εξάγει 80 (παριστάνονται στο σχήμα με το σημείο +), ενώ εισάγει 80 εκατ. μονάδες τροφής από τη Β.

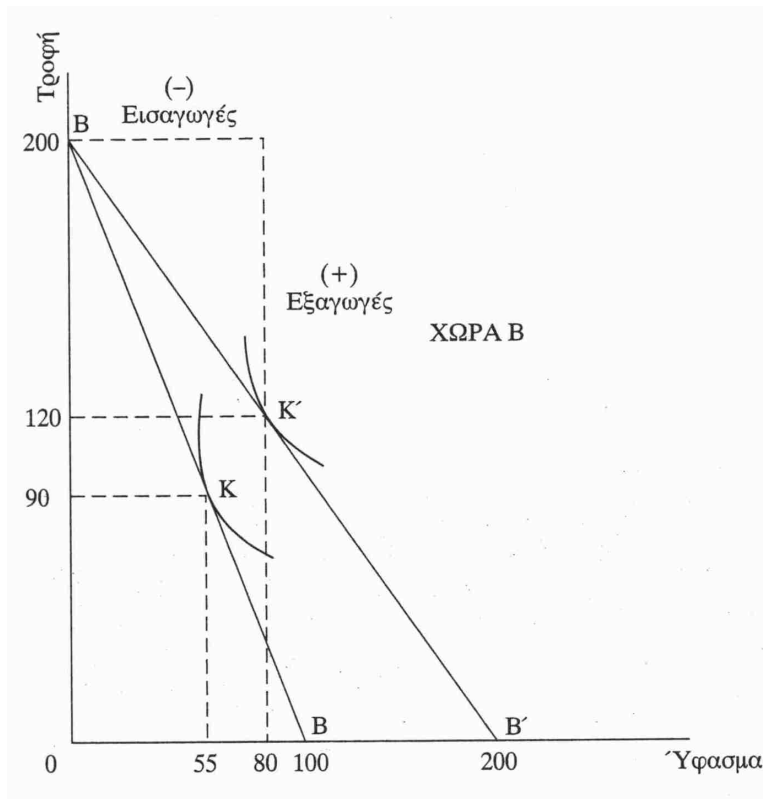
Σχήμα 4

Ας δούμε τώρα ποιες μεταβολές θα έχουμε στην B. Το Σχήμα 5 δείχνει ότι η B αυξάνει, επίσης, την παραγωγή τροφής και το σημείο K της καμπύλης αδιαφορίας κατανάλωσης μετατοπίστηκε προς τα δεξιά στο νέο σημείο K' επαφής της καμπύλης με την καμπύλη παραγωγικής ικανότητας BB'. Στο σημείο αυτό η B καταναλώνει 120 εκατ. μονάδες τροφής και 80 εκατ. μονάδες υφασματος, τις οποίες εισάγει από την A, αντί εξαγωγών 80 εκατ. μονάδων τροφής.

Αποτέλεσμα λοιπόν της εξειδίκευσης των δύο χωρών στην παραγωγή των αγαθών, για τα οποία παρουσιάζουν συγκριτικά πλεονεκτήματα, αλλά και της διεξαγωγής εμπορίου στην πιο πάνω τιμή ανταλλαγής 1:1, ήταν η αύξηση της παραγωγής τόσο της τροφής όσο και των υφασμάτων. Η παραγωγή τροφής αυξήθηκε κατά 60 εκατ. μονάδες και η παραγωγή υφασμάτων κατά 95 εκατ. μονάδες. Από την αυξημένη παραγωγή τροφής η A αύξησε την κατανάλωση της κατά 30 εκατ. μονάδες και η B κατά 30 εκατ. μονάδες. Από την αυξημένη παραγωγή υφασμάτων η A αύξησε την κατανάλωση της κατά 70 εκατ. μονάδες και η B κατά 25 εκατ. μονάδες.

Σχήμα 5

Ο Πίνακας 3 συνοψίζει τα αποτελέσματα του εμπορίου εκφρασμένα σε μεταβολές στην παραγωγή και κατανάλωση. Όπως φαίνεται έχουμε πλήρη αντιστοιχία του Πίνακα με τα Σχήματα 4 και 5.

Πίνακας 3: Αποτελέσματα εμπορίου

Παραγωγή						
Χώρα	χωρίς	εμπόριο	με εμπόριο	μεταβολές		
	τροφή	ύφασμα	τροφή	ύφασμα	τροφή	ύφασμα
A	50	150	0	300	-50	+ 150
B	90	55	200	0	+	-55
	140	205	200	300	60	95
Κατανάλωση						
Χώρα	χωρίς	εμπόριο	με εμπόριο	μεταβολές		
	τροφή	ύφασμα	τροφή	ύφασμα	τροφή	ύφασμα

A	50	150	80	220	30	70
B	90	55	120	80	20	25
					60	95

Ο τρόπος υπολογισμού των όρων του εμπορίου

Στο πλαίσιο του μοντέλου των δύο χωρών και δύο προϊόντων οι όροι του εμπορίου ορίζονται ως ο λόγος της τιμής του εξαγόμενου προϊόντος προς αυτή του εισαγόμενου. Έτσι, εάν η χώρα 1 εξάγει ύφασμα (Y) και η χώρα 2 εξάγει τροφή (T), οι όροι εμπορίου για τη χώρα 1 είναι:

$$P_Y/P_T$$

και βέβαια, οι όροι εμπορίου για τη χώρα 2 είναι το αντίστροφο των όρων εμπορίου της χώρας 1, δηλαδή

$$P_T/P_Y$$

Τώρα, επειδή στην πράξη έχουμε συνήθως περισσότερα του ενός εμπορεύματα που ανταλλάσσονται, οι όροι του εμπορίου δίνονται ως ο λόγος τον δείκτη τιμών των εξαγωγών, P_x , προς το δείκτη τιμών των εισαγωγών, P_m . Και για να εκφραστεί ο λόγος αυτός ως ποσοστό τον πολλαπλασιάζουμε επί 100 δηλαδή:

$$T = (P_x / P_m) 100$$

Συνήθως μετράμε τη μεταβολή στους όρους εμπορίου σε σχέση με ένα χρόνο βάση για τον οποίο θέτουμε $T = 100$. Στη συνέχεια μετράμε τις ποσοστιαίες μεταβολές στις τιμές (δείκτη) εξαγωγών και (δείκτη) εισαγωγών και σχηματίζουμε το λόγο των δύο δεικτών. Έτσι για παράδειγμα αν για το περυσινό έτος και σε σχέση με το έτος βάση ο δείκτης P_x ανέβηκε κατά 10% και αυτός των εισαγωγών έπεσε κατά 5% τότε οι όροι του εμπορίου θα είναι

$$T = (110/95)100 = 115,8$$

δηλαδή σε σχέση με το έτος βάση οι τιμές των εξαγωγών πέρυσι ανέβηκαν κατά 15,8% σε σχέση με τις τιμές εισαγωγών.

Το Θεώρημα H-O

Το θεώρημα H-O που αναφέρεται σε διαφορές αναλογίας των συντελεστών παραγωγής στις διάφορες χώρες χρησιμοποιείται ως εξήγηση της θεωρητικής βάσης του εμπορίου. Αυτό το θεώρημα αναπτύχθηκε για πρώτη φορά από το Σουηδό οικονομολόγο Έλι Χέκσερ (Heckscher, Eli) και βελτιώθηκε αργότερα από τον καθηγητή Μπερτίλ Ολίν (Ohlin, Bertil) και είναι γνωστό ως θεώρημα των Heckscher-Ohlin (θεώρημα H-O).

Για να γίνει πιο κατανοητή η περιγραφή, αλλά και η κριτική του θεωρήματος H-O, πρέπει να εξετάσουμε τις υποθέσεις στις οποίες βασίζεται το υπόδειγμα των δύο χωρών, δύο προϊόντων και δύο συντελεστών. Το υπόδειγμα H-O χρησιμοποιεί τις "κλασικές" υποθέσεις του ελεύθερου ανταγωνισμού, της ελεύθερης μετακίνησης των συντελεστών μέσα στη χώρα, αλλά όχι ανάμεσα στις χώρες, και της πλήρους απασχόλησης. Ακόμα, το θεώρημα H-O στηρίζεται στις ακόλουθες τρεις υποθέσεις:

(α) Οι συντελεστές της παραγωγής είναι της ίδιας ποιότητας και στις δύο χώρες.

(β) Οι συναρτήσεις της παραγωγής των ίδιων αγαθών σε διαφορετικές χώρες είναι ίδιες και, εφόσον οι ποιότητες είναι επίσης οι ίδιες, δοσμένες ποσότητες συντελεστών θα έδιναν την ίδια ποσότητα αγαθών και στις δύο χώρες. Αυτό σημαίνει ότι οι καμπύλες παραγωγής για ένα συγκεκριμένο προϊόν θα είναι ίδιες σε διαφορετικές χώρες.

(γ) Η παραγωγή διαφορετικών αγαθών απαιτεί διαφορετικές εντάσεις στους συντελεστές παραγωγής. Επομένως, τα παραγόμενα αγαθά μπορούν να ταξινομηθούν ανάλογα με το βαθμό έντασης παραγωγικών συντελεστών, που απαιτείται για την παραγωγή τους. Έτσι, κατά τις υποθέσεις (β) και (γ) του θεωρήματος H-O οι συναρτήσεις παραγωγής είναι διαφορετικές από αγαθό σε αγαθό, αλλά για το ίδιο αγαθό η συνάρτηση παραγωγής είναι ίδια και στις δύο χώρες. Αυτός ο συνδυασμός των διαφορών στις εντάσεις συντελεστών στην παραγωγή διαφορετικών αγαθών και στη σχετική επάρκεια των συντελεστών εξηγεί, σύμφωνα με το θεώρημα H-O, τις διεθνείς διαφορές στις συγκριτικές δαπάνες στην παραγωγή.

Κατά το θεώρημα H-O, η ύπαρξη των συγκριτικών διαφορών κόστους εξηγείται με τη διαφορά της σχετικής επάρκειας ή της ανεπάρκειας των συντελεστών της παραγωγής στις διάφορες χώρες. Μια χώρα θα εξειδικευθεί στην παραγωγή και θα κάνει εξαγωγή ενός προϊόντος που η παραγωγή του απαιτεί σχετικά μεγάλες ποσότητες από το συντελεστή που βρίσκεται σε σχετική επάρκεια, και θα εισάγει εκείνο το προϊόν, που

η παραγωγή του απαιτεί σχετικά μεγάλες ποσότητες του συντελεστή που βρίσκεται σε σχετική ανεπάρκεια.

Εδώ θα πρέπει να τονιστεί η σημασία της χρήσης σχετικών μεγεθών στο θεώρημα Η-Ο. Ιδιαίτερα η σχετική επάρκεια και ανεπάρκεια στους συντελεστές της παραγωγής είναι οι παράγοντες που καθορίζουν τις διαφορές στο συγκριτικό κόστος δύο χωρών. Το γεγονός ότι μία χώρα έχει μεγαλύτερες ποσότητες κεφαλαίου από ό,τι η άλλη χώρα, δεν αρκεί για να καθορίσει το συγκριτικό πλεονέκτημα της χώρας στην παραγωγή αγαθών έντασης κεφαλαίου, πρέπει, επίσης, να γίνουν γνωστές οι ποσότητες εργασίας στις δύο χώρες. Και αυτό γιατί ενδιαφερόμαστε για τη σχετική επάρκεια, δηλαδή το λόγο κεφαλαίου εργασίας στις δύο χώρες και όχι για τα απόλυτα μεγέθη των δύο συντελεστών.

Έτσι, σύμφωνα με το θεώρημα αυτό, όταν είναι γνωστή η σχετική επάρκεια των συντελεστών μιας χώρας, μπορούμε να συνάγουμε από αυτή τη διάρθρωση των σχετικών τιμών. Η σχετική ανεπάρκεια, π.χ. του συντελεστή κεφάλαιο σε μια χώρα, αυτόματα σημαίνει ότι η τιμή του κεφαλαίου είναι σχετικά υψηλή, σε σχέση δηλαδή με την τιμή των άλλων συντελεστών. Βλέπουμε, λοιπόν, ότι κατά το θεώρημα αυτό η προσφορά ενός συντελεστή σε σχέση με την προσφορά των υπόλοιπων συντελεστών έχει μεγάλη σημασία για τον καθορισμό της τιμής του.